

Reportage

Paul de Kort ontwierp voor de Flevopolder het landschapskunstwerk:

Pier+Horizon

Beeldend kunstenaar **Paul de Kort** op de door hem ontworpen pier in het Zwarte Meer

Door onze redacteur **Sandra Smalenburg**

Kom genieten van het uitzicht, staat er op een blauw bord naast het vee-rooster dat toegang verschaft tot de Zwartemeerdiijk in Kraggenburg. „Neem een kopje koffie van Keet Ernaast, op de picknicktafel die in de luwte van de dijk is neergezet, staat een rieten mandje met een grote thermoskan en wat koekjes. Het is een vreemde gewaarwording, zo'n knusse ontvangst midden in het uitgestrekte, lege landschap van de Noordoostpolder. Meer in de 'middle of nowhere' kun je in Nederland haast niet terecht komen.

En toch verwacht de boerin van de dichtstbijzijnde boerderij – zij was het die de koffie hier neerzette – binnenkort drommen mensen. Dit weekend wordt Pier+Horizon van

Paul de Kort opgeleverd, het zevende land-artkunstwerk van Flevoland. Sinds het droogleggen van de Zuider zee zijn kunstenaars actief betrokken bij het inrichten van het landschap van Flevoland. Dat heeft geleid tot beroemde landschapswerken als de Groene Kathedraal van Marinus Boezem, Sea Level van Richard Serra en het Observatorium van Robert Morris. En nu komt er dus een zevende bij, een pier die 135 meter het water van het Zwarte Meer in steekt. Erom heen drijven vloten die begroeid zijn met riet, kraggen in de vorm van mond, die kalmpjes meebewegen met de stromen van wind en water.

In het hart gesloten

„De Kraggenburgers hebben mijn kunstwerk nu al in hun hart gesloten”, zegt Paul de Kort opgetogen, terwijl hij vanaf de dijk uitkijkt op zijn pier. „Ik denk dat ze voelen dat Pier+Horizon ook over hen en hun landschap gaat. Dit kunstwerk hoort

hier, in Kraggenburg. Ik maak kunst voor de openbare ruimte, dat betekent dat het van iedereen is. Het is fijn om te zien dat de lokale bewoners zich er ook daadwerkelijk over ontfermen.”

Drie jaar geleden werd De Kort door Flevoland gevraagd een ontwerp te maken voor deze locatie. „Er was eerst sprake van dat de opdracht naar de Amerikaanse kunstenaar Walter De Maria zou gaan, maar hij overleed in 2013. Toen klopte de provincie bij mij aan. „Het idee voor zijn kunstwerk kwam al vrij snel, vertelt hij. „Dat gebeurde echt in een flits. Toen ik de eerste keer in de auto zat op weg naar deze plek, rijdend over kaarsrechte wegen, moest ik opeens aan Mondriaan denken. Ik zag heel specifiek de tekeningen uit zijn serie Pier en Oceaan voor me, als een vaag visioen van mijn ontwerp.

Wie nu vanuit een vliegtuig over De Korts kunstwerk heen zou vliegen, zou daarin Mondriaans compo-

sitie makkelijk kunnen herkennen, met de pier die als een strakke penienstreek het water in steekt, en de beweeglijke kraggen die er als schetsmatige arceringen omheen zijn getekend. De Kort: „De Pier en Oceaan-serie vind ik het beste wat Mondriaan ooit heeft gemaakt. Ik houd van de eenvoud, van het zwart-wit. Ik ben zelf ook meer een tekenaar dan een colorist. Zo rond 1914-1915 zie je dat Mondriaan het landschap nog niet helemaal heeft losgelaten. Zijn latere werk uit De Stijl-periode is veel abstracter. Pas bij de Victory Boogie Woogie zie je de speelheid weer terugkomen, dan laat hij het zichtbare landschap weer binnen.”

Behalve door Mondriaan liet De Kort zich voor zijn ontwerp ook inspireren door de cultuurhistorische sporen die al in het landschap te vinden waren. Voordat de Noordoostpolder in 1942 werd drooggelegd, verbond een zes kilometer lange strekdam het Zwarte Water vanuit

Overijssel met de voormalige lichtwachterswoning Oud-Kraggenburg, die op een kunstmatig eilandje midden in de Zuiderzee lag. De contouren van de oude dam zijn nog zichtbaar, er loopt nu een betonnen fietspad. Architect Cornelis van Eesteren, die na de oorlog een ontwerp maakte voor de verkaveling van de Noordoostpolder, plooidde zijn plattegrond mooi om die strekdam heen.

De Kort heeft zijn pier precies in het verlengde van de dam getekend. „Ik wilde die oude sporen weer zichtbaar maken. Als je de lijn van het betonpad doortrekt, zie je ongeveer 600 meter verder in het Zwarte Meer een klein eilandje liggen. Dat is nog een restant van de oude strekdam. Pier+Horizon wijst precies in de richting van die ruïne. Ook de verkavelingslijnen die Van Eesteren tekende, leken speciaal voor mijn kunstwerk te zijn neergelegd, zo mooi pasten die in mijn ontwerp.”

Het laatste stuk naar het kunst-

werk moet je wandelen over die oude dam, die de omliggende percelen landbouwgrond kaarsrecht van elkaar scheidt. Een kilometer lang kijk je aan tegen de hoge Zwartemeerdiijk, die tot op het laatste moment het uitzicht blokkeert. Maar dan, bij het passeren van het vee-rooster, strekt het water zich tot voor je uit, in oneindig veel tinten grijs.

Bescheiden

Vanaf de dijk gezien oogt het kunstwerk van De Kort, ondanks zijn diameter van bijna 300 meter, vrij bescheiden. „Ten opzichte van dit landschap lijkt eigenlijk alles klein”, lacht de kunstenaar. Op wat windmolens en elektriciteitsmasten na zijn er geen tekenen van bebouwing te zien. Al zie je, als je langer kijkt, dat de plukjes bomen wel heel gelijkmatig

zijn kunstwerken hanteerde. In mijn landschapskunst bepaalt de plek tot in het kleinste detail betekenis en vorm. Ik noem dat de 'topos': het werk valt letterlijk samen met het onderliggende landschap. Pier+Horizon kan daarom niet aan de andere kant van de Noordoostpolder liggen, zelfs niet honderd meter verderop. Het kunstwerk heeft alleen op deze plek bestaansrecht.”

We lopen verder over de pier, die naar het eind toe steeds lichter wordt. De meeuwen hebben het kunstwerk al in beslag genomen en het beschilderd met een dikke laag witte poep, waardoor de pier nog fel afsteekt tegen het donkere water. Hoe langer je ernaar kijkt, hoe abstracter het bouwwerk wordt. Het is een snee in het landschap, een grafische lijn die het water doormidden klieft en zich roerloos onderscheidt van het kabbelende water. Erover heen lopen is een desoriënterende exercitie, omdat de golven onder je door rollen, waardoor je soms als een dronkenlap je evenwicht dreigt te verliezen.

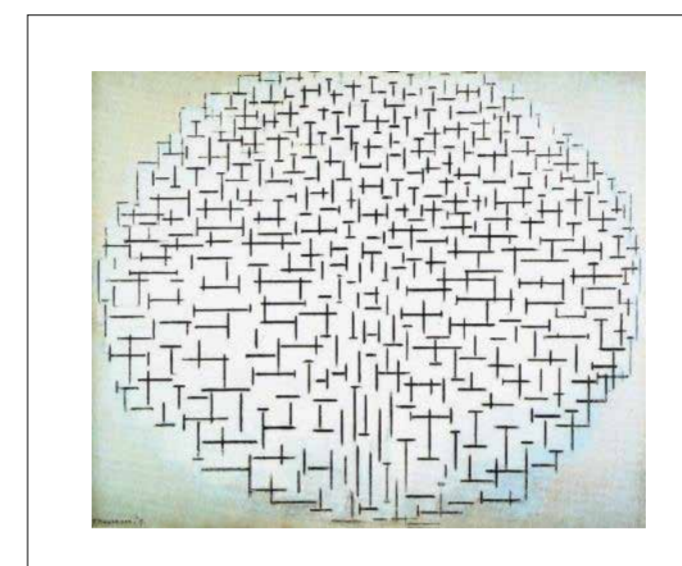
Eroverheen lopen is een desoriënterende exercitie

verspreid aan de horizon liggen. Dat moeten de boerderijen van de Flevopolder zijn. De Kort: „Alles is ritme, hier in Flevoland.”

Zodra je het kunstwerk betreedt, voel je jezelf steeds nietiger worden in dat immense landschap, omringd door niets anders dan water en wind. De horizon lijkt zich om je heen te krullen. Staand op het midden van de pier is het landschap geen tweedimensionaal plaatje meer, maar een panoramisch beeld. De wolkenluchten, het Hollandse licht, de bootjes aan de horizon – het doet opeens denken aan het Scheveningse panorama van Mesdag.

Natuurlijk zijn er ook direct associaties met andere kunstpiersen, zoals Robert Smithson's Spiral Jetty in het zoutmeer van Utah. Toegegeven, het Zwarte Meer is niet zo immens als het Great Salt Lake, maar het gevoel of gezogen te worden in het landschap is vergelijkbaar. Ook de Floating Piers die Christo deze zomer in het Italiaanse Iseo-meer liet aanleggen, liggen nog vers in het geheugen. Maar die pieren lagen wiebelig op het water, terwijl De Korts pier stevig verankerd is op zo'n 70 centimeter boven het water. Lopend over Pier+Horizon is het alsof je over het water zweeft.

Hij voelt zich schatplichtig aan de Amerikaanse land art, zegt hij. „Spiral Jetty is een belangrijk voorbeeld geweest. Ik houd ook van de strikte maatvoering die Walter De Maria in

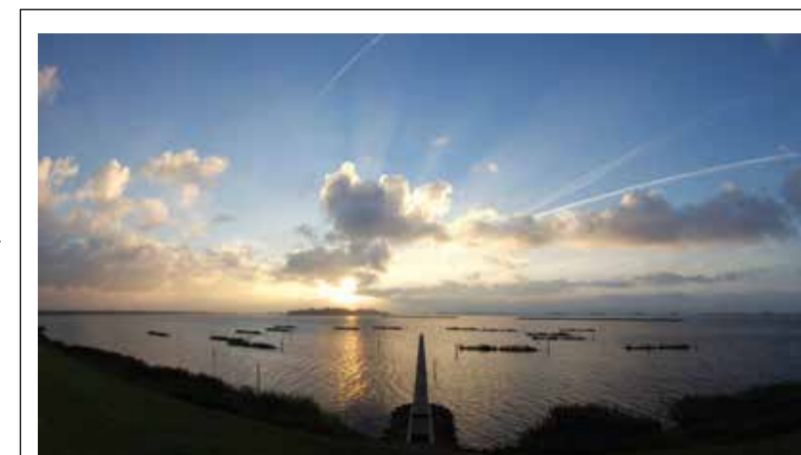

Mondriaan: 'Pier en oceaan' (1915)

Paul de Kort

In de afgelopen jaren maakte Paul de Kort (1961) naam met een aantal ingenieuze landschapswerken waarbij hij even praktische als esthetische oplossingen bedacht voor landschappelijke problemen. Tussen Schiphol en Hoofddorp bracht hij samen met de landschapsarchitecten van H+N+S in 2013 een patroon van fikse ribbels in de akkers aan, die niet alleen mooi zijn om te zien maar ook drastisch de geluidshinder van startende vliegtuigen verminderen.

Wassende Maan (2008) in de Brabantse Biesbosch is een soort doolhof dat tegelijkertijd een overstromingsgebied is voor de rivieren Nieuwe Merwede en Amer.

Paul de Kort, Pier+Horizon. Zwartemeerweg 62, Kraggenburg. Opening op 7 okt. De pier is tussen 15 okt en 1 maart afgesloten voor publiek i.v.m. het winterseizoen. Inl: pierplushorizon.nl **Land Art Flevoland** organiseert op 8 en 9 okt een Land Art Weekend. Zondag geeft Paul de Kort om 15:00 een inleiding bij zijn kunstwerk. Inl: landartflevoland.nl